

УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИБЛИОТЕКА

Излази три пут у месецу на 1½ табаку Преплата се шаде напред уредништву.

Неплаћена писма од нередовних дописника не примају се.

ПАСТИР

За све српске крајеве стаје на годину 60 гр. или 6 фор. на по године 30 гр. 3 фор. или на три мес. 15 гр или 1. фор. и 50 новчића.

ЛИСТ ЗА НАУКУ И КЊИЖЕВНОСТ ДУХОВНОГ САДРЖАЉА.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ РЕКТОР БОГОСЛОВИЈЕ ПРОТА НИКОЛА ПОПОВИЋ.

САДРЖАЈ: Слово. — Манастир Дужа. Историја апостоолске цркве. — Још једна реч о стању нашега свештенства. — О слици Исуса Христа. — Каживање историја хришћанске цркве — Откази.

С Л О В О

На васкрс. *)

Има ли кога у богомољи овој, а да достојно не поња слеважан значај данашњег празника? Гле, та јоште не беше ни грануло на истоку сунце, а већ, загрмеше прангије, зазвонише звона, те зову верне на молитву, зову да се поклоне смерно светлом *васкрсењу Христовом*. Србин је одан вери својој, у њој живи, рад ње јаде трпи; од ње очекива спасења народу своме, ускреса боље прошлости своје, те пун лепе наде — и данаске хити светоме храму, да на јутрењој молитви и он са слугом олтара божијег гласно запоји: „*васкрсење твоје!*“ .. хити, да види и целива ускрелог Христа, да види и сведочи, кад свештеник са крстом у десници махом отвара врата црквена, као анђео божиј негда, што је надчовечном снагом отворио гроб Исуса Христа.

Служе службу српски свештеници; народ их гледа, — гледа у светле одежде обучене, гледа их, где се грле и љубе у знак братства и слоге, гледа и прати побожно сваку мо-

*) говорио М. М. Папић помоћ. проте Жабаљског.

литву њихову, гледа и диви се, јер — широм су данас царске отворене двери.

Какав је дакле данас празник? и шта значе управо речи: „Христос васкрсе!“

Исус Христос, цар царева, тај узор савршенства човечанског, јавља се данас у небеској слави, први пут, сјан као Бог, грешноме свету; јер то је онај дан, кад је Исус почем је страдао и распети се дао за грехе наше, растргао узме смртне, устао из гроба и јавио се својим верним, т. ј. јавио се светим Мирносицама и апостолима, а чрез њих и нама, па још и свима онима, што ће некад за нама имати доћи.

Апостоли пак, та првенчад науке Исусове, видећи Га и по смрти жива, примише и Духа светог, силом којег после победише свет, и у најдаље крајеве васелене пронашаху име Христово и јављаху свима ускрснула Господа. Потом дакле и ми, ако га и невидимо данас очима телесним, то научени вером православном видимо га очима душевним, те верујући радујемо се, и здравимо речима: „Христос васкрсе!“

Са Адамом још дође грех у свет, а са грехом смрт, — грех и смрт дакле владаху до Христа са светом. Ум у људи беше помрачен, беше роб стидним страстима окуженог срца. Човек ограничен на времени живот, предавао се телесној насади. Без наде у бољи и вечити живот, и лишен љубави и милости божије, бојао се човек смрти, те у телесном животу гледаше, да накнади оно, што му не достајаше у душевном уживању; једном речи: страх и сујеверије владаше срцем, глупост и незнање умом.

Човештво као што видите дакле, до Христа осуђено беше, да патећи љуто каје пратчаске грехе. И Бог је трпео и дуго гледао, како се човештво у глибу незнања и умног робовања ваља. —

Каштига је меру навршила, патња је Бога ублажила, те смиловав се једном на род човечански, посла му у облику

његовом сина свога, да се роди, трпи и умре, те тим ски-не и последњу клетву са човека, а потом славно из гроба ускрсне, и новим животом својим бедном доселе човештву, к новом и вечном животу код Бога отвори пута.

Бог хтеде дакле спасти најсавршенији производ створења свог, ту највернију слику самога себе, те нам и посла за ото сина свог, једнородног, Исуса Христа. Исус се по вољи оца свога, као обећани Спас рода човечанског, да би лакше извршио намеру божију, изволи оваплотити, т. ј. прими тело и облик човека, али прими уједно и грехе његове, које је мукама и самом смрћу опрати ваљало. Исус даде се вољно понизити, предаде се мучењу, би распет а истом и положен у гроб. Но не потраја дуго, и по обећању своме, трећи т. ј. данашњи дан устаде силан из гроба, узнесе се небу и седне од десне страна Бога оца свога, да по заслуги вечно награђује или осуђује живе и мртве.

То је дакле узрок, драга браћо! што данас један другог здравимо са речма: „Христос васкрсе!“ па то је и главни узрок, што вас данас видимо многе у богомољи овој; јер по значају своме, данашњи је дан, дан радости и душевног весеља, дан општега ускренућа васелене, дан поновљене успомене вечног и новог живота нашег. Заиста је ово празник божије славе, празник душевног благовања нашег. — Сирома је лепше, богати светлије но обично одевен. Старо и младо, болно и здраво, дошло је у храм божи, јер све је весело, све у души задовољно данас. И сам старац, који је већ једном ногом у гробу, не страши се онога часа, кад ће у њега положен бити, јер зна, да је са гроба баш засијало сунце вечне слободе, те га и сматра као нуждан прелаз у нови и бољи живот. Па и сам храм божи другаче но обично изгледа, лепше је украшен. — Сјајна се светлост ето по њему просула од горећих свећа, а све у знак славе и победе науке божанствене, победе видела над мра-

ком, истине над лажом, правде над неправдом. Свештеници ето поскидаше црне одежде, знамење туговања и сете, патње и страдања, знамење — мученичке смрти Христове; те обукоше белe и светле, као оно анђео божи, коме лице светло као муња, а одело бело као снег беше, кад је над гробом огласио ускрелог Христа. Да, па ето и саме отворене царске двери јасно сведоче данас милост божију а радост душе наше, јер то је знак, да нам је за свагда ускрснулим Господом отворен пут к вечном милосрђу Божијем. Тако дакле драга браћо! слави црква наша данашњи дан, па тако и ми у њој православни Срби.

Али на жалост није свуда таке црквене славе у наше браће, није таке свечаности у свих православних Срба, као данас у нас. — Но немојте мислити, да су та браћа наша заборавили на свети закон свој, погазила часнога крста. Боже сахрани! јер и они у Христу гледе душевног Спаса свога и њима је тврдо у грудима засађена жива наука вере православне, тврђе можда, него и многима од нас овде. Та јадни! тога ради баш, што тако хране своју веру православну, што је чувају, као зеницу ока, као остарела мајка јединче своје што чува и што с њиме воли и умрети, него без њег живити, тога ради баш подносе тешки зулум од Турака, старог крвника часнога крста.

Тужна та браћа наша, то је несрећна раја, што и дан данас љуто каје косовске грехе. И они негда сретни беху — слободни, силни и славни; одавно је то било, они га јадни и не памте. Песме само и приче, што од колена на колена иду, знаду за оту срећу; јер пет скоро столећа је тому како Србин на Косову паде, а с Косовом му паде и сво добро овога света — паде слобода и слава народа. Ох, колико је пута већ од онога кобног доба несретних по рају ускрса било; у ускреу Христовом гледао је он и ускр-

са слободe своје, но што се већма њему радовао, све га је већма клети душман немилице гњечно.

Бедна раја, шта данас она ради? како слави ускрса свога?

Место да у храму божију пења, проводи једна раја и данас још ускрса свога у мрачној тамници. Заман се окреће, заман тражи брата по Христу и крви, али опет не може а да потмуло не прошапута: *Христос васкрсе!*“ Тужна је раја у сужанству своме оборила главу о злом удесу, о прошлој срећи својој, — мисли и стрепи, моли се и нада, да ће и њој ускрснути Бог. Но зинуше прангије са бедема турских, дадоше од себе самртна гласа: *рајо, тужна, рајо, ти си роб!* Роб.. роб.... шапута раја, па.... докле? Помену Бога, прекрсти се, и — тешки ланци, што му окиваху од глади изнурено тело, зазвечаше, зазвонише тужно, и — на глас ето отварају се већ тавничка врата, те царске двери у рајином храму, улази у тавницу мрка погледа тавничар, тај рајин свештеник: носи у десници свећу а у левој нешто хлеба и воде, но толико само, како ће и онако напаћени сужан једном на тле пасти, да никад више не устане.—„Ускрс је данас, па морам да те чувам, да се како не обједеш рајо! јер велик је то празник, знаш, ускрсао је Бог, па треба да се причестиш само, тужна рајо!“ чују се поруживе речи излазећег тавничара.

Тако дакле једна раја — и сад окована у ланцу — проводи ускрса свога, а пето столетни стражар бode га и сад као Јуда Христа, бије и чува му гроб његов.

Но неће дуго потрајати, а грануће сунце иа истоку, и — указаће се весник слободe, тај анђео божи, послат од Христа, да развали гроб, и ускрсне сужња турског, ту бедну рају, мученика Христовог. Стражари ће од ужаса понадати доле и побећи безобзирце завичају свом, да причају старом кајафи чудо чудеса!! На гробу рајином изнићи ће дрво хришћанске слободe, животворни знаци часнога крста.

Но покушаће и опет турски апостоли, да још једном походе гроб роба свога, да питају, где му је раја? „Нѣсть здѣ но коста“ одговори ће им анђео у белу руву огње вита лица, амин.

Опис манастира Дужи и Тврдоша у Херцеговини*)

У Херцеговини у данашње време находи се још десет православних манастира, у којима се свршава служба божја и живе калуђери. Осем тога находи се у њој и 15 разрушених манастира.

Манастири, који се находe данас у Херцеговини у целости јесу ови: Дужи у Требињу; Завала у Поповом пољу; Житомислићи у Дубравама; Добричево у Зарјачи; Косиерево у Бањанима; Пива у том истом крају; Малинска и Бјела у Дробњацима; Довоља у Колашину, ¹⁾ св. Троица у Пљевнима или Таслиджу. ²⁾

Бавећи се у Србији и Аустрији, ми смо приметили, да тамо (шта више и сами православни Срби) готово ништа не-

*) Овај опис манастира Тврдоша и Дужи у Херцеговини напечатан је на руском језику у „Сборнику“ г. Хилѣрдинља написан је г. Никиѣорем Дучиѣм архимандритом, који је више година проживио у том манастиру и добро познат са прошлим и садашњим стањем његовим. Ми смо уверени, да већина нашега света слабо шта зна о злоудом стању тамошње наше браће и њиховим богомољама у којима они изричу тогдe своје молитве, крепећи њима своју измучену душу и уздајући се у Бога и његову правду да ће наступити бољи дани за напаћени народ српски и свете храмове божје, који су више пута неверничком руком безсвећени. Па зато овај прекрасан опис по најзнатниј манастира у Херцеговини и саопштавамо нашим читаоцима, те да би се колико толико упознали са стањем манастира код наше браће херцеговаца, који су не када били тако величанствени и славни.

1) Последњи калуђер живши у том манастиру, био је изтеран Турцима прошле године. (Прим. превођ.)

2) У колашину наоде се још два манастира у целости, но они су опустели, манастир св. Аранђела и Добриловина или св. Борђа. Манастир светог Луке у Никшићима, који је разорен и опустео за време Омер-пашиног војевања на црну гору 1853. год.

знају о тим манастирима у Херцеговини, па зато желимо да их опишемо у колико је могуће боље и тачније. И тако да одпочнемо од манастира Дужи.

Манастир Дужи находи се у средини једне невисоке шумице, која је израсла на каменитој земљи у растојању једног и по сахата к западу од вароши Требиња. Он је с три стране окружен високим камењем и сувом шумом, а с источне стране пред њим шири се лепа пољана покривена густом дубравом. Његов основ не односи се времену српских царева; но он је знатан по својој свези са манастиром Тврдошем, лежи од њега на западној страни у растојању $\frac{3}{4}$ сахата на ријеци Требишници, и сад је разрушен. Ево како је се то догодило. Кад је венецијански Дуж истерао турке из которског залива, они су се преселили у Требиње отевши од хришћана њихову земљу и домове. Они су разрушили тада многе цркве, а неке су обратили у цамије. Али манастир *Тврдош* нису могли одма заузети, једно због његовог згодног укривеног места положаја, а друго што је се у њему тада находило више од 80 калуђера изумимајући искушенике и слуге. У њему је увек живео митрополит. Тада су требињски Турци сазидали кулу изнад самог намастира, и кад су се настанили у њој, почели су чинити калуђерима свакојаке увреде и пакости, само да би их истерали из намастира. Седам година трпели су сиромаси калуђери свакојаке увреде и насиља; и напослетку доведени до очајања, оставе стару своју обитељ заједно с митрополитом Саватијем и побегну у Каstellново. Тамо они с дозволењем Венецијанске републике обнове цркву и сазидају манастир Савину у 1695. год. Неки старци, који нису могли сљедовати за њима прешли су 1708 год. из Тврдоша у Дужи и живили су као пастири. После њовог удаљења, Турци су заузели Тврдош. Но у тој истој години Венецијанци почну нападати на Требињске турке,

а ови видећи да се не могу одржати у Тврдошу разнели су у васдух и цркву и намастир.

Тврдош је био најстарији храм у Херцеговини. Предање народњо сведочи да је ту намастир сазидан благочастивим царем Константином и мајком његовом Јеленом. Ондашњи старци причају да кад је цар Константин са својом мајком путовао из Рима у Цариград, то је дошао у Стон (Stagno) у Далмацији, и заповедио је да се тамо начини црква, где је се доцније за време српске владе надила и епископска катедра. Одатле он је се упутио на Попово, и основао је тамо цркву Завану, после Тврдош у Требињу и напоследку Добричево у Зарјачи. За тим је продужио свој пут кроз Херцеговину, стару Србију и Бугарску у Византију.

Имајући давно жељу да напишемо историју манастира Дужи, ми смо били врло обрадовани, кад смо нашли у једном старом рукописном зборнику, који је одвише стар, поцепан и пренешен у Дужи из манастира Тврдоша, кад су се калуђери пресељавали, следеће казивање:

Їзволѣнїемъ ѿтца и споспѣшенїемъ сына и соврѣшенїемъ сватаго дѣла шврѣтохомъ въ законе како ѣс.

ѣсо (1270)

Повеле Господъ Богъ сыновомъ израилевимъ на всако лето ѿдѣствѣтовати въ са елика аще кто стежитъ и си дѣстакъ принести Господуви Богѣ своему потащавъ се въ оцѣщение своихъ грѣхопадени. Се оубо кедѣше скети апостоли и вогоносии ѿци прѣдше намъ последнимъ на помощъ и благодѣлство дѣшамъ нашимъ шки молитвою, и вденїемъ и постомъ шки милостиню и покааниемъ шгрѣвати се ѿ сканкихъ грѣхъ опадени еже оуготовити се и оуслышати благи шнз глагола глаголюци: придте къ мне въ си тробѣдающе се и шврѣменени и азъ оупокою вас наоучите-бо се ѿ мене ѣко благъ и кротакъ шмирѣнз сердцемъ, вззмета иго мое на себе и

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

наоучите се иго во мое благо и брѣме моје лько есть и симз обрѣшете покой дѣшамз вашимз и достойни бѣдете оуслишати благи гласз: ѿеже придете благословени ѿца моего наследите оуготованое камз царствие ѿ сложениа мира, възльках бо се и въджежахъ нагз и болан и въз тамници и посѣстите ме и послѣжите ми сими шбрази сподобит се въсаки богобозиики христианинз кънити въз радость Господа своегш; сегш ради оуведохоумз ѿакш и прѣжде насз бивши боголоубиви Христини сѿа слышеше земляна добре оустроише и сими небеса пришвѣтоше по гласоѡ блаженагш пророка и богоѿца Давида, блаженз моужз милѡси весь денз и паки ѿакш милости нами ѡчищавтсе грѣси сие видевши и ми грѣшни поташихомз се сз помощию божию и пречистіе богоматерѣ и швновихоу црковз оуспеніа пресвятие Богородице ѿеже есть въз Трѣвиноѡ прѣжде ѿ шнованиа възживена благочастивимз царомз Константиномз с матерію Еленю и темз многими дненз шветшала бистз въз времена злочастивихъ ереснихъ царехъ и обновлена би сзй рамз (такз) благочастивимз и трѡдолубивимз кралемз Стефаньмз сиречь Милѡтинз праоунѣкз Немане Стефанн мироточивагш Симеона при касешскешномѡ митрополитомз кѿр Василиемз, игѡменѡ Венѣаминоѡ и сз инеми свещенноци и православними боллари и касемн христини и ти хѣтитори светагш сегш храма и оуписзсмо оу сипоменикз нас слѣжешихъ светомоу семѡ храмѡ, и еше благословихомо аше кой боголѡбивз христианинз изволитз оуписти се оу си свети храмз прѣчистие, да се поменѡе на правилехъ црковнихъ на летѡрги и на вечернахъ и на оутреняхъ и на инихъ светиыхъ молитвахъ да ихъ поменет Господз Богз въз царствки небеснемз сз Аврамома, Ісакомз Іаковомз и сз касеми праведними въз си кекз и ва воудѣши ѿ Христѣ Исѡсѣ Господѣ нашемз емѡ же слава сз ѿцемз и сыномз и пресветимз дѡхом и нинѣ и присно и въз вѣки вѣковз аминз.

И еше смирено молимо по насз бившимз старейшимз вз светемз семз храме въсвѣтшенимз митрополитомз прѣподобнишмз архимандритомз Ѡцемз игумено и проигумено и вз си свещенимз икономз прѣзвитеромз и диакономз и васемоу чиноу црковномѣ поминайте слѣжащихз и милостине приносящихз и дсвротворѣщихз светомѣ храмѣ се мѣ вз молитвахз неленеще се оусрдимз и смирениемз и сз страхомз вѣджемз днз и ноцз не прѣстано дз швои (макз) полѣчимз царство небесное славецѣ Ѡца и сына и светагш дѣха сз васемз светими аминз аминь.

Истина, да је тај запис доцније унешен у рукопис, али као што се види из страни књиге „закона“ манастир Тврдош у Требињу обновљен је био српским краљем Милутином у 1270 год. но његов основ припада много старијем времену, и тада већ предање односило је основ тог храма цару Константину. Тим се обара мњење архимандрита Герасима Петрановића (глед српско Далмат Магазин за 1853 год.) да је манастир Тврдош сазидан Херцегом Степаном који је живио у XV веку. Други навод, који побија вишеречено мњење, ми находимо у списку митрополита Требиньских (који су имали своју катедру у манастиру Тврдошу) а који се находи у тој истој рукописи, одма за више упоменутим записом. Митрополита тих набројано је до 25 и неможе се предполагати, да би такав замашан број архијереја сменио се тако у течају само 240 год. које су изтекле од времена Херцога Степана до разгорења Тврдоша; јер у то време није суштаествовао обичај ни код Срба, па шта више ни код Грка, да се без престанце мењају владике, као што се сада ради у Турској због џепни рачуна; но и овде архијереји живили су у својим катедрама до саме своје смрти, или до дубоке старости, као што и данас бива то у благочастивој Русји и у кнежевини српској. Док су се архијереји бирали из средине народа они нису били као ови, које ми сада видимо у нашим странама, и који не-

старајући се о управи црквеној и о духовенству и просвети народној, него сами харају цркве и намастире, гњече православни народ и духовенство, и старају се да униште све што је српско.

(Наставиће се.)

Исторја апостолске цркве.

(прерадио с руског Б. Живоин)

(Наставак.)

У животу древних јудеја и незнабожаца, хришћанска вера јавила се новом неком силом. Тешко је *иго* лежало на израиљанину. Сваки корак његов био је ограничен законом, и свако нарушење овог закона, било је у исто време и грехом против Бога. Ко је се могло похвалити да је он у свему испунио закон? Шта више, највећа тачност при испуњавању тог закона, није могла избавити човека од погрешака, а по томе и од осуде за грехе. Приношене су тако зване очистителне жртве; сваки су се дан понаврале те жртве у храму; али савршено очистити савест, и избавити се од обвинења — није могуће било. Писања пророчка, била су испуњена предсказања о њиновом времену спасења. А међу тим, у продужењу четири стотине година, уста пророка била су нема. Околности и положај израиља, с дана на дан постајао је гори. Да ли се неће скоро јавити обеђана помоћ? Такве су биле мисли, које волноваху душу благочестивог израиљанина. Ако је се са овим жалосним осећајима и радостна нада придружила, да је то Он, Исус назарејски који је давно обећан људма, за ким су одавно уздисали и који се напоследку јавио да је ту већ крај закону, да се испунила обећања, откриле милости, врата спасења, пут к небу, — то какав преврат чувства и мисли морао је бити пробуђен у души ново-обраћених! Премда су вође народње

и распели обећаног Месију, но тим је дубље морало бити њихово покајање, и тим пламенитија благодарна љубав.

Свет незнабожачки дуго се је трудио да дозна *истину* но — бадава су му били трудови. Најплеменитији и најнеспособнији умови напрезали су се да би достигли *истину* и до-стоверност; но њихови умствене закључци, све су се више и више колебали, и на послетку критика доцнијих времена савршено их је уништила, и у њих ништа више неоста осем сумње и неизвесности. Ми имамо много писмени спо-меника и од појавлења, и скоро после појавлења хришћан-ства. Ти споменици садрже у себи питања, која су инте-ресирала свакога озбиљног човека, то су питања била о *Богу* и о *души човековој*. Но мисли философа, колебаху се исто онако као лађа на бурном мору, — они се трудише да дознаду истину, али немогаху је наћи, па шта више, најпростије истине — за њих ало бејаху доступне. Овакав положај, био је врло несносан за сваког озбиљног мисли-оца. Душа човекова хоће поузданост, и жудно чезне за истином. Шта више, и онда, кад човек сврне са правог пута, он тражи *истину*, и неће да се умири док је не нађе. А баш нарочито то време, било је преиспуњено заблудама. Свуда су се јављале варалице, старајући се да извуку за се корист из те жеље за истином, па су старим заблудама само прибављали нове. Апостол Павле карактерише то време у ком се налажаше тада незнабожачки свет, називајући га временем без Бога и без наде. (Ефс. 2, 12.)

Тако је то било. Но не може бити ништа жалостније до то, кад је човек лишен наде и у садашњости и у буду-ћности. Наравствено стање незнабожачког света, достигло је до крајних граница деморализације. Апостол Павле у по-сланици својој к Римљанима са ужасним бојама црта та-дашње стање незнабожачког света. (Рим. 1, 26 — 32.) Мо-гло би се помислити, да је наравствено негодовање строгог хришћанина преувеличало тадашње стање покварености, али

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

само у том случају могло би се тако мислити, кад ми не би имали кометаре незнабожачки писатеља — скоро на сваку реч апостола. У животу је господствовао дух самољубља и низких удоваљстава; шта више најблагороднији умови, нису се могли уклонити од заражене безнаравственошћу атмосфере у којој су они живели.

У тако време јавља се хришћанство са својим новим истинама и новом наравственошћу. Како је се ту морало да отвори поље за размишљавање! Како ново открије о суштини и вољи божијој, каква јасна представа о назначењу човека и о путовима који су водили истинском спасењу! Какве су ту морале искрснути наде за будућност историје света. Све ове нове истине, које учинише потпун преврат у умовима младих хришћана, и произведоше у душама њиховим силни потрес, сливале су се у једно, — а то је вера у Исуса Христа, сина божија и Спаситеља свију људи.

Једним овим именом изказивана је сва нова религија, у овом једном познању закључавао је се сав поглед хришћанства.

Ово ново животворно могуство хришћанске вере свуда је ширило свој уплив о хришћанству, не само да је било новом религијом, — оно је у исто време нова наравстеност.

Нови дух проникао је све човечанске одношаје; но не разрушавајући спољне стране, обновљавао је унутарњу. У овом се састоји велико дело хришћанства: оно не произведе никакву револуцију, већ је постало наравственом реформом живота. Сила која је произвела ову велику реформу — то је љубав.

Такво ново наравствено могућство, до сада не беше познато незнабожачком свету. У апостолској цркви, ми видимо општину верујућих, којој љубав бејаше душом. У њих је било једино срце и једина душа, и нико од свог имања ништа не називаше својом сопственошћу, но све у њих беше

опште (еіен 4, 32.) Под овим се неразумеваше спољна опшност имања — почетак комунизма, већ дух слободе, љубави која је уравњавала све противуположности.

У животу незнабожачког грађанског друштва господствовала је најсилнија противуречност. Жена, то најнежније створење, која од звера прави човека, беше потлачена, деца бачена на производ судбе, труд се презираше, робове нерачунаху за људе већ ниже сваког скота. Хришћанство је све изменило, но не тим путем, којим иду ентузијазисте, који жедне за скором променом спољних околности, и који од једног зла прелазе к другоме, често још већем, већ путем унутарње наравствене силе новог духа љубави, који постепено уништава пагубна следства самољубља у човечанским друштвима. Заједно с хришћанством, почиње се нова историја за жену. Исус Христос неполаже никакве разлике између жене и својих апостола, и хришћани научише се гледати на жену тако да је она у свему равна поштовања као и човек. На децу је такође Христос полагао своју благосиљајућу руку, исто тако, као и на оне грешнике који су к њему долазили. До овог доба, труд се ништа не рачуњаше, и шта више, гледали су на њ као на нешто што унижава достојанство човеково. Исус Христос, а с њиме и ученици његови, осветаше труд сопственим примером, сви признадоше наравствени значај труда, и он поста општим достојанством човештва. Роб, шта више у очима најдостојанственијих филозофа бејаше као неко одушевљено оруђе, и више ништа; хришћанство признаде тог презреног роба својим братом — слободним човеком.

У политичним стварима, хришћани упочетку не могаху примати никаквог учешћа; а то је зато, што је сва политика незнабожачка била проникнута духом незнабожтва, и исквареним наравима; но право више власти тек се определи као што треба хришћанством, које дише духом слободе, но слободе нове, која шта више, не беше позната ни

самим републиканским државама ондашњег света. То је — слобода, која се повиноваше вољи божијој. У то време, у јудејском народу господствоваше револуциони дух. Ова је се народ сведнако бунио и дизао против својих угњетача; хришћани на против, са смиренешћу трпише сва притесњења, али на послетку победише.

Гонење на хришћане, најпре су подигнули и започели Јудеји. Од архиђаконa Стевана започео је читав ред хришћанских мученика. Јаков заведеов, први из дванајест апостола, искусио је то исто што и Стефан архиђакон. Што је почео Израил, то је продужило незнабоштво. Правителство је подржавало народне заблуде, али негледајући на то, апостоли су сведнако проповедали и препоручивали покорност вишој сласти, и путем трпељивих страдања, они победише *мир*.

Историја апостолске цркве раздваја се на три периода. У првом периоду, црква се оснива у средини јудејског народа, у другом распрострањава се међу незнабожцима, а у продужењу трећег периода, произишло је сјединење и једног и другог народа, и историја основања цркве с тим се завршује.

Израил имађаше најпрече историчко право на посланство Исуса Христа, и прва хришћанска црква, сабрана је из јудеја. Она је се свакојачко старала да сачува свезу и јединство са израилом, и у колико се могаше, придржавала је се старозаветних обреда, а то је чинила за то, да не би огорчила против себе избран народ, и још боље укрепила свој уплив на њ. То је било време у коме се основа прва, црква, и главним дејатељем у продужењу тог времена јавља се апостол Петар. (Наставиће се.)

О стању нашега свештенства.

(Наставак.)

Свештенство има велики задатак, и благо оној држави где се тај задатак онако извршује као што треба. За умно

развиће и ширење знања у народу, нема лакшег и пречег пута од свештенства. Књиге, новине, и високе школе просвећавају само варошки сталеж. Проста пак маса — сељак, нарочито код нас који смо расштркани сахат места један од другог, где пријатељ својега пријатеља и суседа у нарочитој потреби и о великим празницима тек видети може; ту просвета тешко и са школом напредује, а камоли средством новина и других просветних органа. Земљеделац новине недржи, а ни читати их неуме. Све дакле што зна, и чему би се научити могао то је од свога свештеника с којим је у најближем и најтешњем додиру, који му је све и сва, у коме он највећег поверења има рад тога што с њим и радосне и жалостне прилике подједнако дели.

Но рецимо да прост сељак и уме читати, и да му је јошт и воља к томе пробуђена, постоји јошт једна доста замашна препрека на путу а наиме: што се код нас пишу и превађају такве књиге, које врло мало користе сувременој потреби. Већином се издају романи, стихови рожданици, обсене, премда се понека и користна књига јави, али и она због ових првих које су све новине своим позивима поплавиле, тешко и с великом муком света угледа. У богатниим литературама можда би и поднети могло понешто шљама, али у нашој скудој и сиромашној књижевности треба према ступњу развитка нашег народа својим књижевним радом припомагати сваковрсно развиће и напредак. Особито ратар треба да има шта полезно чути и читати, па и сваки други. Садање наше економно друштво састављено из стручних људи, даје лепу наду, да ће и код нас једном у економном погледу корачити се даље, и да ћемо се једном од препотопног начина економног отрести. Таквог рода дела треба пуштати у народ како би се радиност и економија подигла на онај ступањ на ком у свима напредним земљама стои; кад будемо богати без сумње ћемо се пре и просветити моћи.

Сљедује додаток.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNILIF.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Запитајмо себе кад би наш брат сељак, који зна читати, јер је у школи био, зажелио што целосно прочитати шта би му пружити могли из своје књижице? Ја мислим ако би се какво дело Рајићево о економији, Доситијево или чича Срећка десило, а ако не, оно би боље учинили да му ништа недајемо. Јер полезније, нарочито за сељака да незна него којешта чита и дозна, а то е тога што није извезбан књижевном пољу да може поједини цвет његов по мирису распознати.

У школи уче се деца читати и писати и рачунати, но кад изађу из школе за две три године све побораве, јер у школи добивено знање не само новим не богате но и оно неповторавајући изгубе. Зато се од стране садање просветне власти и покренула живо учебна радња у повторним школама, из које без сумње по науку и знање морају понићи повољни резултати. И ову племениту радњу обгрлили су својски како учитељи тако и браћа наша свештеници, који озбиљним заузимањем у овој години живо суделоваше у овим живим расадницима просвете, и ако му је положај мучан и дужност озбиљна. То је један доказ више, да је наше свештенство вољно и готово свима своим силама послужити свему што је племенито и што у животне интересе народа засеца. И кад оно при овако скученом и жалосном положају свом на у напређењу свог народа ради колико би већма оно настало у извршењу свега што се од њега очекује, кад би и његово стање колико толико поболшано било.

Без добри књига, ваљаних свештеника и учитеља, нема од просвете и напредка народњег ни спомена. Све остало остаје само добра жеља оживотворена у слову али у делу не. Да се пак то постигне треба положај свештеника у то стање довести, да се за ова звања грабе људи отличних даровања и способности, те да се једном престану рачунати за уточишта „сирихз и оубогихз.“ Торбарење и свакидашња прошња свшшества неможе се никоме допасти, нити је овај

начин живљења сходан духу времена, нерачунећи шта трпи морална страна свештеникова отуда. Узмите само то, како ценимо и једно приватно лице, а некамоли свештеника кад он, била слава, заветина, даћа или весеље, зашао па богомољше и иште. То је штетно за веру и носиоце а стидно за сво друштво гледати онога, који врши најсветије дело измирења Бога с људма; гледати свога душепопечитеља, да тако ђебрачи и до *ада* се унижива, само да прибави злеудна ужитка себи и породици својој.

Из оваког стања свештеног огледају се јасно сви поједини узроци који понеког свештеника одвуку с правога пута у вртлог страсти чиме заборави и на своје високо опредељење. Па и с тога је потребно стање свештенства боље уредити како већег одпадка у томе неби било.

Да свештенство може сваковрсном послу користити ево још доказа за то. Свештенство може својим положајем једну велику у слугу принети друштву у томе, ако према могућности помаже болнима, поред душевне утехе и другим целителним сретствима. Код нас где лекар неможе свуда да доспе пошто је један на цело окружије, где су сеоске куће тако раштркане, свештенство би могло своим учешћем многој браћи пре времена прекратити одлазак у гроб. Свештеник кад прочита молитву болнику, и сада што год зна каже му да чини. А кад би свештеник и више шта учио и знао и кад би имао домаћег лекара и ручну апотеку, он би могао и више добра својој пастви учинити. Поред молитве овог душевног подкрепљења казао би му јошт како ће се лечити. Овде није реч о великим болестима где и највештији лекари једва налазе помоћи, него о мањим и таквим из који се друге опасне болести рађају као терлема, врућица и т. д. које би се могле с малим одклонити само да му је имао ко казати да пусти крв, да не једе и не пије што је противно као што то бива већином по селима. Чим се ко разболе одма навале понудама на по-

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

кварени желудац разним воћем а највише црном кавом. Ово све бива из велике љубави и зебње према болном, а незнају да би му много више добра учинили кад би га на миру без понуда оставили. Свештеника би у оваквим приликама сваки радо послушао, а свакоме је сељаку кућа свештеникова близу, и сваки свештеник радо ће казати и сељак биће признателан своме свештенику кад оздрави. Ту потребу или боље рећи нужду сватиле су многе државе па и наша Србија, те се у богословии београдској предаје ученицима који се за будуће свештенике спремају „наука о чувању здравља.“ Ову потребу могли би дакле најбоље подмиривати наши свештеници дотле, док небудемо срећни имати у свакој општини, или бар у срезу, по једног лекара, но и тада свештеничка помоћ у том погледу држимо да неће бити сувишна.

(Наставиће се.)

О СЛИЦИ ИСУСА ХРИСТА.

Једна права слика нашег Спаситеља снимљена је с једног изреза на смарагду, по заповести цара Тиберија изрезаном но из благајнице константинопољске Цар Турски пошље га папи Инокентију VIII уиме одкупа брата свог, кога му тада хришћани беху заробили.

Сљедујући извод (испис) као доказ даје ова слика истинита преведен је по латински из историје писцима онога доба.

Публо је Лентула у оно време заповедник (намесник) у Јудеји писао је сенату и народу Римском сљедујуће:

„Ово дана појави се један врло добредјетелан човек по имену Исус Христос који је још међу нама и кога сујевјерци (поганци) за пророка истине сматрају, а његови сопствени ученици божијим сином називљу. Он подиже из мртви, лечи од разни болести. Човек повећег и лепог стаса изгледа поштована достојног, тако да кога види и воleti га и бојати га се мора. Коса његова има боју подпуно дозрелог лешњика (кестењаста) до близу ушију глатка, одагле напред коврцаста, преко плећа депршајући се и више источне боје по обичају назорењана, на средини раздељена. Чело му је врло

отворено и глатко, лице чисто и без бора, лепо са пријатном ру-
мени. Нос и уста скројена су без икакве мане. Брада је доста јака
са бојом коси одговарајућој не одвећ дугачка; његове су очи
плаве (сиве) јасне и живе. Тело му је лепо скројено и чврсто,
руке су му и рамена саразмерна. Кад укорава страшан, је у опо-
мени благ и пријатан, говор му је умерен мудар и скроман са до-
стојанством помешан. Нико се не може опоменути да га је, да се
смеје видео, многи пак виђали су га да плаче. Човек који својом
особитом лепотом превазилази све синове човечанске.“

преписао из једног приватног писма

А. Илић.

Историја хришћанске цркве.

(Наставак.)

VI.

*Смрт Јакова Зеведеова. — Затвор Петра у тамницу. — Чу-
дно његово ослобођење.*

(Діејан. Апост. гл. XII.)

Јудеи, који нису примили веру, гледали су са јарошћу
на брзо распрострање Христове науке. Цар Јудејски Ирод
Агрипа, унук онога, који је поубијао Витлејемске младенце,
желећи да угоди народу, заповеди да се ухвати један од
апостола — Јаков Зеведеов, брат Јованов. Против њега се
нашао лажан сведок, и апостола осуде на смрт. Свети апо-
стол спокојно саслуша пресуду, и једнако говораше о Хри-
сту. Његово јуначко спокојство, његова непоколебљива вера,
тако су поразили лажног сведока, који га је привео на суд,
да је и он сам прешао у веру Христову. Кад су апостола
повели на смрт, тужилац падне преда њ на колена, кајући
се за своју погрешку и молећи за опроштај. Свети апостол,
загрљивши га, рекне: „буди спокојан, сине мој, буди спо-
којан, ја ти праштам.“ Тужилац исповеди пред целим на-
родом веру своју у Господа Исуса Христа, и био је каз-

њен заједно са светим апостолом. Њега је тако брзо после обраћења у веру стигла смрт, да није ни успео крести се. Но ми морамо овде приметити, да је црква сматрала мученичку смрт за име христово у равној сили са крштењем; она је назвала мучеништво *крштењем крвљу*.

Ирод, видећи, да су Јудеи одобравали казну Јаковљеву, ухвати на скоро после тога и Петра и затвори га у тамницу. Но почем се приближавала Пасха, то је он одложио казну његову; а до тога времена заповедио је да га строго чувају. Ово баца у тугу све верне, и они сад заједно стану молити Бога за спасење Петрово.

Већ се приближавао дан, одређени за казну Петрову. У очи тог дана Петар, окован ланцима, спавао је спокојно у тамници између два војника; друга два војника чувала су врата на тамници. Хришћани, покривени тугом, нахођаху се у дому једне хришћанске жене и мољаху се Богу за Петра. Наједанпут — у пола ноћи, чудна светлост осветли тамницу, и анђео Господов, пробудивши Петра, заповеди му да устане и да иде за њим. У исти ма спадну ланци с руку и ногу његових, он устане и пође за анђелом, незнајући сам, да ли је то на јави или у сну. Они прођу поред страже; гвоздена врата, што воде у варош, отворила су се сама; они изађу на улицу, и Петар види, да анђела већ нема с њим. Овде он позна, да га Господ чудним начином избавља. Петар похита брже у дом, куда су се ученици често сабирали на молитву; то је био дом Марије, матере једног ученика, кога су звали *Јованом Марком*: тамо су се заједно још молнили Богу, па и ако беше врло касно. Петар кучује у врата; служавка чујући глас његов, обрадује се и отрчи да јави госпођи својој, да Петар стоји пред вратима. „Не може бити, то је сигурно анђео његов,“ одговоре ови, не верујући служавки. Међутим Петар је једнако кучао у врата. Напоследку пусте га унутра, и сви верујући с чувством радости и благодарности ка Господу са-

слушају приповедку о чудном његовом ослобођењу. Одма известе о томе и Јакова и сву браћу. Петар пак, оставивши Јерусалим, отиде на другу страну, проповедајући свуда путем слово Божије, и призивајући људе да се покају и крсте.

Кад су идућег јутра видели, да Петра нема у тамници, отвори се велика вика. Ирод, у јарости, заповеди да се казне стражари. Но његова сопствена смрт беше већ на прагу. Наскоро после ослобођења Петровог, одпутије он у Кесарију ради светковине која се држала у част императора. Тамо су дошли били посланици из Тира и Сидона; против којих је Ирод био огорчен. Ирод, желећи да доведе посланике у удивљење својом раскошношћу, прими их торжествено: Он седне на богати престо у изредном оделу од србрног ткања, које је заслепљавало очи присуствујућима својом сјајноћом. Кад је Ирод почео говорити посланицима, народ и окружавајући га дворјани прекидали су му реч усклицима: „то Бог говори, а не човек.“ Ирод радо слушахе те ласкаве речи, но наједанпут анђео Божији порази га изненадном болешћу, зато, што је се он погордио и није одао славу Господу. Близу стојећи изнесу га из сабора, и на пет дана после тога, он умре у ужасним мукама, изеден будући црвима.

Каквим се чудним начином у ова два догађаја јављају сила и помоћ Господа, на помоћ његовим верним слугама, и на страх онима, који против њега устају! Апостол Петар, верни слуга Христов, затворен у тамницу, окован ланцима, осуђен на смрт? Мислило се за њега нема наде на избављење; и нема где да тражи помоћи. Но Господ је увек близу својих верних и рука је његова снажна. Он чудним начином ослобођава Петра, и изненада враћа га његовим пријатељима, који су га жалили и молили се за њ. Одма затим ми видимо Ирода у сјајности земаљског величанства: окружен богатством, славом, њега славе и преузносе. Но он се погордио, он је заборавио на Бога, и гони

верне слуге Христове, и за то га рука Господова изненадно поражава ужасном казни. Какав живи пример за свакога од нас — да не клонемо и не очајавамо у време беда и напасти, и да се не гордимо кад смо у слави и благовању! Нема тога бедног стања, из кога нас не би могла рука Господова избавити, ако је само зато воља његова; нити пак има те висине, на којој нас не би могла поразити свемоћна десница његова. Судба је наша увек у руци божијој; свуда и увек дужни смо старати се да сачувамо радост и силу надања и смиреност која је Богу угодна.

Петар после ослобођења свога, предузме нове трудове. Књига Дела апостолских мало већ напомене о њему; но из црквеног и историјског предања, знамо, да је он за неко време управљао Антиохијском црквом, да је проповедао у разним пределима мале Азије: у Понту, Витинији, Кападокији, био је у Вавилону и у Риму, где је његов ученик Марко, под његовим надзором, написао на грчком језику еванђеље своје. То је било, као што се држи, у 45. години после рођења Христовог. Свети апостол Петар проповедао је нарочито Јудеима, а апостол Павле — незнабошцима.

„П е ћ и н е“

(или Катакомбе.)

Књига, коју издаје Катихета гимназије београдске Ћа-кон Живојин Јовичић — готова је. Ми се радујемо, што је ово лепо дело угледало света. Ово велимо тим пре, што је то књига, коју слободно можемо дати у руке и старцу и младићу и старици и девојци; јер ће и једна и друга врста људи наћи у њој за се лепе поуке пратећи у њој живот и нараве првих хришћана. Па зато је препоручујемо у опште читајућем свету, нарочито онима, који се занимају васпитањем деце и желе да им поред свог устменог ка-

зивања могу дати што од књига на прочитање. Књига је по уверењу издаоца, штампана у повише комада него што се јавило уписника, па зато може и сад ко за жели ту књигу добити само ако оправи 10 гр. чар. Новци се могу слати право на име издаоца књиге или овом уредништву.

Уредник.

О Г Л А С И.

У епархији Неготинској догодиле су се следеуће промене:

Станојло Ђурић учитељ Рољевски рукоположен је 26. Априла 1869. год. за ђакона, а 27. иет. месеца и године за свештеника, и постављен је за пароха на новообразовану парохију Рајачку, у окр. Краинском.

Василије Трифунац ђакон и учитељ школе Алексиначке рукоположен је 26. Априла 1869. за свештеника и постављен је за капелана протојереја Заичарског.

Јереј Илвија Миљковић капелан протојереја Заичарског постављен је под 28. Априла 1869. год. за привр. пароха на новообразовану парохију Грљанеку у окр. Црноречком.

Марко Пешки свештеник Црквачки у окр. Књажевачком умро је 5. Маја ове године.

Јован Спасић свештеник Грљшки у окр. Црноречком умро је 11. Маја ове године.

„БАШТОВАН И ВОЂАРСТВО.“

Књига је готсва, и сада ови дана излази из штампе, које се г. г. Уписницима знања ради јавља, па ако би који још желили имати ову честиту књигу, која нас поучава у *каламлењу вођа* и *неговану звлени* нека се изволи подписаноме јавити у теченију овога месеца, — књига ће се свакоме уредно о мом трошку овога месеца на зактевање послати цена је 6. гр.

10. Јунниа 1869. год.

у Београду.

Никола Панић,

поштар.